

با علم می توان به خدا رسید

پروفسور ریچارد سوئین برن فیلسوف دین انگلیسی و استاد ممتاز دانشگاه آکسفورد معتقد است: سکولاریسم نتیجه اجتناب ناپذیر مدرنیته به شمار نمی رود.

پروفسور ریچارد سوئین برن فیلسوف دین انگلیسی و استاد ممتاز دانشگاه آکسفورد معتقد است: سکولاریسم نتیجه اجتناب ناپذیر مدرنیته به شمار نمی رود. درباره جایگاه دین در دنیای مدرن به طور کلی، دو دیدگاه کلان وجود دارد: یکی نگاه ست‌گرایانه و دیگری نگاه تجدّدگرایانه. ست‌گرایان در برابر موج تجدّدخواهی به اشکال گوناگون در ادوار تاریخ، موضع انتقادی اتخاذ کرده و آن را به مثابه تهدیدی علیه هویت دینی و فرهنگی خود تلقی نموده‌اند؛ ولی نمی‌توان گفت: موضع ست‌گرایان همواره در برابر تجدّدطلبان یکسان بوده است، بلکه در طول تاریخ مواجهه دین و ست، با طیف‌های گوناگونی از ست‌گرایان و تجدّدگرایان مواجهیم.

در یک نگاه کلی، می‌توان طیف‌های ست‌گرایان و تجدّدطلبان را در چهار گروه عمده تقسیم‌بندی کرد: الف. ست‌گرایان افراطی و بنیادگرا؛ ب. ست‌گرایان میانه‌رو؛ ج. تجدّدگرایان افراطی؛ د. تجدّدگرایان میانه‌رو.

با این وصف، اصل مواجهه و چالش دین و مدرنیته امری جدّی و غیرقابل انکار است؛ زیرا این مسئله هم از نظر تاریخی، یک مسئله عینی و تاریخی به شمار می‌رود، و هم از جنبه نظری مورد چالش و نزاع دین‌داران و تجدّدگرایان است.

به هر حال، تجدّدگرایان مؤلفه‌های بنیادین تمدن جدید و الزامات آن را پذیرفته‌اند و هیچ مانعی را در برابر خود برنمی‌تابند؛ حتی در برخی موارد، دین را مانع تجدّد و مقتضیات آن می‌شمارند. در مقابل، ست‌گرایان، مبانی و اهداف و غایات مدرنیته و الزامات آن را نمی‌پذیرند ولی در بسیاری از موارد، از دستاوردهای علمی و ابزاری مدرنیته استقبال و استفاده می‌کنند.

اینکه آیا روح مدرنیته در ضدیت با دین قرار دارد و آیا سکولاریسم نتیجه اجتناب ناپذیر مدرنیته است را در گفتگویی با پروفسور ریچارد سوئین برن به بحث گذاشتیم که از نظر می‌گذرد.

پروفسور ریچارد سوئین برن (Richard Swinburne) (متولد ۱۹۳۴) استاد فلسفه دین در دانشگاه آکسفورد و یکی از مهم‌ترین فیلسوفان دین معاصر انگلستان در دهه‌های اخیر محسوب می‌شود.

سوئین برن از سال ۱۹۹۲ عضو فرهنگستان بریتانیا است. همچنین در سال ۱۹۹۵ از کلیسای انگلستان جدا شد و به کلیسای ارتدکس یونان پیوست.

یکی از مهم‌ترین آثار سوئین برن کتاب Is there a God توسط محمد جاودان با عنوان "آیا خدایی هست؟" به فارسی ترجمه شده است.

آیا سکولاریسم نتیجه و مولود اجتناب ناپذیر مدرنیته به شمار می‌رود؟

نه، من موافق این دیدگاه نیستم. سکولاریسم نتیجه اجتناب ناپذیر مدرنیته به شمار نمی‌رود. چیزی که مدرنیته به ما می‌آموزد و به ما نشان می‌دهد این است که حوادث در جهان طبیعت در اثر قوانین علمی رخ می‌دهد. به عبارت دیگر مدرنیته به ما یادآور می‌شود که پدیده‌های طبیعی دارای علل و عوامل علمی هستند و از قوانین علمی پیروی می‌کنند.

حال این پرسش مطرح است که قوانین علمی چه قوانینی هستند؟ گفته می‌شود که برای مثال قانون نیوتن، قانونی است که فقط می‌گوید همه ذرات نیروی جذب ذرات دیگر را دارند. یعنی اگر ذراتی در یک فاصله معین از ذرات دیگر قرار گیرند این نیرو از سوی آن اعمال می‌شود.

لذا این پرسش مطرح می‌شود که چگونه همه ذرات دارای چنین نیرویی هستند و چگونه آنها این نیرو را اعمال می‌کنند. این انطباق عظیم و شگرف مستلزم تبیین است. یک تبیین اینگونه بیان می‌دارد که خداوند جهان را بر اساس نظم پدید آورده است.

یعنی بر اساس این دیدگاه این قوانین مربوط به نظمی است که خدا بر اساس آن جهان را منظم را خلق کرده است.

لذا این قوانین طبیعی و نظمی که خدا در طبیعت به وجود آورده برای زندگی انسان لازم و ضروری است. این نظم لازم است تا بشر بتواند انتخابهای خود را داشته باشد؛ انتخابهایی که می توانند نتایج پیش بینی پذیر را به دنبال داشته باشند.

به همین ترتیب، خدا می تواند ویژگی های خاصی از این قوانین را در خلق بشر و اینکه نتیجتاً نوع بشر دارای آگاهی است تبیین کند.

آیا شما با این دیدگاه که مدرنیته و روح مدرن در ضدیت با دین است را قبول دارید؟

همانگونه که به آن اشاره کردم مدرنیته به وسیله علم شناخته می شود و علم مشخصه و ویژگی بارز مدرنیته است. علم نیز راه به خداوند می برد. یعنی با علم می توان به خدا رسید. بر این اساس من تصور نمی کنم که مدرنیته ضد دین باشد.

.....

گفتگو از جواد حیران نیا